

Aantekeningen Mem Willemke Nagelhout – van der Wal uit Bakhuizen.
Mem van Johannes Nagelhout die sneuvelde op onderzeer .

Het gezin bestaat uit vader Durk Nagelhout (geboren 3-1-1887); moeder Willemke Nagelhout-van der Wal (geboren 24-4-1892); zoon Jozef en 2 zusters Jantje en Durkje.

Het was in het jaar 1939 dat de mare ging, er komt oorlog, toen moest Johannes onder dienst.

Het was september de 2^e kwam hij `s avonds thuis en moest de andere daags naar Den Helder.

Want hij had voor zijn nummer bij de marine geweest. Avonds voor de 3^e september alles met burens werd afscheid genomen. Wat voor ons verschrikkelijk was. Van Durk had hij al afscheid genomen toen hij naar zijn werk ging. Ze werkten in Alkmaar in Holland. Wij vergeten nooit weer die morgen toen hij weg moest. Er reed een autobus van Bakhuizen af naar Stavoren. En daar bij de bus was het vreselijk om aan te horen. De een zijn vader, de ander zijn man en weer een ander hun zonen. Allen beladen met hun soldaten uitrusting. Maar toen is het nog niet begonnen.

Al gauw kwam er al eens iemand met verlof thuis. En het werd al wat een gewoonte dat de jongens onder dienst waren.

Toch tuschen de radioberichten door begon men al eens te denken en te praten onder elkaar in huis en op de straat wat de Duitsers deden en waar ze waren.

Johannes was de zondags nog met verlof thuis geweest. Dat was op 6 mei 1940 onvergetelijke dagen. Zijn laatste dagen die hij thuis is geweest.

`s morgens riep Durk onder de trap Nou goeie. Maar Johannes kwam er even af om afscheid te nemen van vader en van Jozef. Later vernamen wij van zijn vrienden want die had hij het verteld, dat ze alleens met een Duitser aan de slag waren geweest. Zodoende wist hij al wat er zou gebeuren.

Naderhand konden wij wel aan hem vernemen dat hij wel meer wist dan dat hij wou zeggen om ons niet ongerust te maken.

Zoo ging hij dan heen voor het laatst nooit meer gezien en iets vernomen.

Toen kwam de 10^e mei `s morgens.

Ik kwam van bed en zou naar de kerk. Toen een buurvrouw zei, wat veel vliegtuigen niet. We zeiden het kon wel eens oorlog wezen. Ze zei we zullen de radio eens open doen. En ja hoor daar werd het al omgeroepen. Overal werden de parachutisten neergelaten.

Hier niet in Friesland. Maar eerst in Brabant en Zuid Holland en Utrecht. Toen is die daags en de volgende dag niet veel gedaan. Durk was toen niet thuis.

Ze werkten aan de kust bij Oostmahorn even boven Dokkum. Ze hadden de hele dag gewerkt en hoorden het eerst des avonds toen ze even naar het dorp moesten om teer te halen. Des `s nachts zijn ze nog gebleven omdat ze `s avonds niet mochten rijden. Morgens vroeg op de motor naar huis. Dat was zaterdagmorgens.

Toen ze bij Leeuwarden kwamen werden daar al verdachte mannen die ze niet vertrouwden en zeiden tegen elkaar. Wat voor mannen zouden dat zijn. Zouden het Duitschers zijn?

Ze kwamen verder en er was al brand bij het station. Weer verder bij Sneek zagen ze daar weer mannen met auto`s Tenks. Zo kwam het telkens en telkens reden ze de Duitsers vooruit... tot ze thuis waren.

Natuurlijk hadden we hier al uitgekeken en gezecht, waren ze maar thuis. Ze waren thuis de motor neergezet en we gingen zoo even bij de burens aan het praten. Want men deed niets. En daar de eerste auto`s tenks en kannonnen het hoog neer. Om geen argwaan te trekken hadden ze de auto bedekt met oranje kleden. Toen we ze dan zagen aankomen. Wij draven naar huis. Durk gauw de motor in het hok en wij in huis. Jantje kon haast niet lopen die had twee jaar met de voet gezeten. en toen dat lopen erbij.

Nou dan het was verschrikkelijk hoeveel auto`s als hier langs gingen de hele dag door. Wat hebben we toen een angst gehad. We meenden dat ze wegwaren en dan kwamen ze weer. En toen gingen ze onderdak zoeken bij de boeren. Hier voor ons waren de posten dokter en alles wat er bij hoort.

Waar vroeger Lammert en Stientje woonden daar waren de paarden en bij andere boeren. Ik geloof wel 500. en dan `s nachts begonnen ze te rijden en te schreeuwen van de ene boer naar de andere.

Vreselijke dagen. Wij lieten ons niet zien. Want alles konden ze gebruiken. Ze haalden zoo het gereedschap maar bij de boeren uit de schuur.

En men kon ze niet verstaan. De andere daags was het pinksteren.

Wij moesten naar de kerk er bleef een van de mannen bij ons huis. Ik zal het nooit vergeten opeens begonnen ze op Staveren te schieten. Ik was thuis en Jozef bij me.

En we konden het zien daar we de vensters op Staveren aan hebben. En de Duitschers hier waren zo onrustig. De kerk stroomde leeg. De pastoor al roepen het gaf niks. Durk liet de meisjes uit de kerk halen en ze kwamen allen thuis niet wetende wat hier achter zat. Maar gelukkig het zakte weer.

En wat was er nu gebeurt. Een paar boten van onze marine schooten op de Duitchers. De veerboten namen ze onder vuur en beschoten ze. Maar de luchtmacht was te groot en hebben de twee boten bij de Gelderse kust to zinken gebracht. De Frisio en de Brinio.

Velen zijn toen gevlucht uit Staveren. Ze gingen hierlangs met kinder wagens. Een huisgezin die we goed kenden en die was in Warns. Vluchten ook daar de vrouw moest bevallen. Ze konden niet met de auto's en zijn toen maar met de schuit gegaan en de kleine is geboren in een oude menschenhuis te Heeg. En er waren die hier kwamen in Bakhuizen. Maar dat was ook gauw weer mis. Want kanonnen werden gezet in Bakhuizen. Er waren jongens die nerveus waren want ze wilden niet voor de Duitschers auto's besturen en dat ze maar naar het bos gingen. En dan 's avonds bij donker mar weer thuis komen. Verschrikkelijke pinksterdagen. Ook fietsen steelden de Duitschers zomaar uit de huizen, schuren en gangen. Het was niet veilig als je met een fiets aan kwam rijden, ze namen ze zomaar af. Of zei je ook ik kan hem niet missen je kon maar lopen. Toch moesten de Duitschers er vanaf zien. En ze zijn naar Holland gegaan.

Ook hebben de marine mannen boten laten zinken daar de Duitschers ze niet konden krijgen. Toen de Duitschers kwamen bij de afsluitdijk kwamen ze ze weer tegen. De vloot lag bij de Wadden te vuren op de afsluitdijk bij Zurich en Makkum. Als er dan weer Duitschers op de afsluitdijk kwamen maaiden de kanonnen ze er af. Velen van de Duitschers die hier warwn waren gejaagd en zenuwachtig. Want er werden hier weggehaald om daar te vechten. Er zijn vele Duitschers gevallen bij Makkum. Ook van onze soldaten lagen er in de fort en hebben daar veel gedaan, Ze hebben net zo lang geschoten tot ze niet meer konden om de munitie. Zoo ging het hier toe maar hoe ging het elders in het land. wat gebeurde daar? Waar waren onze jongens. 48 van onze kerk en zowat 70 of 80 met elkaar. De een had er familie bij de andere haar man, weer anderen hun zonen. Wat is er in die dagen veel gebid. Maar gelukkig er kwam een eind aan onze oorlog. Maar toen moest het nog beginnen de ellende die we hebben meegemaakt.

We hebben het toen niet kunnen denken dat we er nog vijf jaar in moesten door scharrelen. Gelukkig was het dat de minister bevel gaf om maar op te houden en de wapens neer te leggen. Want Nederland ging plat.

Wat zijn er veel gevallen.

De grebbeber. De plaats van het soldatenkerkhof duizenden liggen erop. Ik heb er eens iemand over horen vertellen die daar later een bezoek brachten. Veel was er gebombardeert. Rotterdam was plat. Vele kerken waren geraakt. Maar een kerk heb ik horen vertellen dat die ook geraakt was en tot de grond toe afbrande alleen het mariabeeld waar altijd kaarsen bij branden en Maria in bloemen stond.

Want het was in de meimaand niet geschonden. Een teken dat Maria ons verder moest helpen. Zij heeft geholpen.

Toen dan de wapens wareen neergelegd en het rumoer wat ophield kwam het nog niet tot rust.

Staveren werd bezet met Duitschers en daar ze in Staveren waren moesten ze patrouleren van Staveren over Laaxum, Mirns Bakhuizen Hemelum. Warns en zo weer naar Staveren. Eerst ging het wel maar later werden de jongens opgeroepen om in Duitschland te werken. Durk en jozef kregen toen een ausweis dat ze mochten werken. Later hebben ze gewerkt te Leeuwarden op het vliegveld aldaar, dat werd toen zo gebombardeert . Dat ze gingen er niet meer heen. Ik ben liever thuis dood dan op het vliegveld zei Durk.

Maar er moest wat verdiend worden, dat zodoende zijn ze aan het vissen gegaan.

Wat ook wel goed was want er kwam ook geen materiaal meer de moffen moesten alles hebben en het vischen ging best. Maar de meeste jongens gingen niet enkelen moesten omdat ze gepikt werden.

Ook waren er enkelen die vrijwillig gingen. Een slecht leven gingen ze dan tegemoet. Onder de knoet van de moffen. Ook ging het hier dan op huiszoeking aan. Want als ze iemand zagen die zowat in de leeftijd zat dan werd er jacht op gemaakt net als op een wild dier. En ook schoten ze dan. Gelukkig is

er niemand door getroffen. Doordat de jongens niet wilden te werken naar de moffen konden ze ook niet op straat en moesten er schuilplaatsen gemaakt worden. Overal elders en ook hier waren er ondergrondse. Wat betekent geheime strijders die alles tegenwerkten en hielpen om de moffen zo veel mogelijk tegen te gaan in hun werken. En die mensen hielpen de jongens om overal onderdak te vinden. Achterafboeren en schuren of hokken, hoozolders.

Ook bij ons kwamen ze toen vragen en hebben een uit Leeuwarden gehad die had stiekum geslacht. Dat mocht natuurlijk ook niet want ze moesten alles hebben. En toen kwam hij bij ons onder een valse naam.

Ook jongens moesten bonkaarten hebben, Want men kon niet met de stamkaarten de bonnen halen daar ze dan de leeftijd wisten. Stamkaarten zijn kaarten waar onze naam volledig op straat en leeftijd, geboorte en ouderdom. Men neemt de stamkaart mee naar het distributiekantoor waar we dan bonnen krijgen voor de levensmiddelen. Nu waren de geheime dienst mannen die bonnen zagen te krijgen en uitdeelden aan de jongens die onderduikten. Dan werden ze zoo avonds door de deur gegooid. We konden ze dan herkennen wie ze waren. Want daar stond de doodstraf op later wisten we wel wie ze was.

Maar we hebben het nooit aan iemand verteld.

Hoe kwamen ze nou aan die bonnen voor de jongens zou u vragen. Ze stelden ze met overrompelen.

Nu gingen ze elke dag naar een plaats bijvoorbeeld maandags naar Oudemirdum en dinsdags naar bakhuizen enz. Ze wisten welke dag en welk uur ze kwamen. En dan overvielen ze zoon auto met wapens en revolvers. En dat ging niet altijd op de zelfde plaats. Het is twee keer gebeurd van Workum naar Koudum en een keer van Balk naar Bakhuizen.

Maar dan kan men de andere keer geen bonnen krijgen en moesten we ze van Balk ophalen.

Men begrijpt wel dat op de mannen geloerd wordt er moest schuilplaats gezocht worden voor de geheime dienst mannen en ook voor onze jongens.

De een vond dit uit , de ander dat, er waren zelfs die in een bosrand een gat graafden en dan wat stro en wat dekens mee van huis. Want de moffen, groene politie noemden wij ze gingen de huizen wel in om te onderzoeken en alles onderste boven te halen. Ook wij moesten een uitweg zoeken. Op een nacht kon ik niet slapen en er maar over prakizeren waar moeten we Jozef stoppen als hier de groenen komen. Morgens zei ik zouden we niet een gat onder de vloer kunnen hebben met een luik.

Wij savonds om een uur of twaalf aan de gang. Want geen een van de burens mocht weten wat we deden. Vier uur was het gat gegraven en de andere avond moest het opgemaakt worden. We vroegen wat stroo voor onze konijnen maar het was voor de schuilplaats. Het was klaar maar toen was het nog niet dringend om er in.

Onze onderduiker wou zoo graag eens bij zijn vrouw zien, want die had wat te verwachten. Hij kreeg vrij van de geheime dienst en ging. Of hij gezien of verraden is we weten het niet maar hij is dadelijk gepikt toen hij in Leeuwarden was.

Zoo ging het weer een tijdje, soms wel eens in spanning en Jozef ging toen nog wel mee te vissen. Want op zee ging het wel daar konden ze niet komen.

Durk en lieuwe en jozef gingen dikwijls naar Broekenhaven om daar visch te lossen en aan de burgers te verkopen. Want er kwam honger in Holland. Er waren die vroegen of ze ook eens een zak aardappelen mee wilden nemen. Dan namen ze eens wat groenten voor ons mee. Wat niet mogt.

Toen kwam de tijd dat de boten niet mochten varen of eigenlijk het was niet meer vertrouwd want ze schoten erop. Want het verkeer moest stil liggen.

Het gebeurde is nog eens gebeurt toen schoten ze er weer op. Was met mijn nicht erop een meisje van mijn broer. Er kwamen twee doden op en gewonden.

Vreselijk als die vliegers zoo laag vlogen. Dan gebeurde er meestal wat. Toen kwam de tijd aan voor Durk en lieuwe om veel goed te doen voor hongerig Holland dan vroegen ze of ze mee mochten om eten te halen uit Friesland. Dan hiervandaan met eten naar familie en bekenden. Altijd maar weer mee en pakjes brachten ze hier en namen zij ze weer mee. Dan kwamen er weer eens jongens die hem smeert waren uit Duitschland die graag mee wilden. Alles ging stiekum want als de groenen er achter kwamen.

De winter van 44 op 45. Ook kochten ze hier wel aardappelen en dan brachten de boeren ze naar de schuit en zij brachten ze weer naar de andere kant. Maar er moest uitgekeken worden. Want al wat je deed er waren altijd weer verraders.

Toen begonnen de groenen er op te passen. Maar ze zijn nooit gesnapt.

Wel was het wel eens op het kantje af. Altijd weer werden we gewaarschuwd. Op een keer waren ze weer klaar dat ze een wagen vol pakjes weg zouden brengen, en dan moesten wij helpen om de pakjes naar de weg te brengen. Op een paar pakjes naar hadden we ze weg. Toen er iemand waarschuwde, ze zijn op de zeedijk. Weer moesten we alle pakjes wegsjouwen in de schuur en in huis. De groenen kwamen net om de hoek toen we de laatste pakjes opgepakt hadden en ze fietsten door.

Het was ook eens toen hadden ze pakjes en aardappelen bij weggehaald en zo naar ons.

Ze kwamen om de hoek de groenen en Durk en Lieuwe uit Mirns. Ze rijden de wagen op ons land we hadden daar wat hout leggen, en beginnen hout op de wagen te laden. Ze groeten vriendelijk zullie terug. Een eind waren ze weg en het hout er weer af en de pakjes erop want de weg was vrij. Ze deden soms drie reizen in de week, prachtig werk zo voor een ander wat doen die honger hebben. En dan het volk dat ze overgebracht hebben. Het spijt ons nog steeds dat we ze niet onthouden hebben. Maar we kwamen wel over de 1000. Ook hebben ze nogal eens mannen meegenomen, die papieren bij zich hadden, als die papieren weggingen of verloren raakten dan was heel Friesland weggeweest. De man werd met een vrouw gebracht die de papieren droeg. En toen ze aan boord kwamen nam Durk de papieren over en bond ze aan een touwtje en hing ze over boord, aan de andere kant stond toen weer een vrouw die ze toen overnam. Toen was ik erg bang en bezorgd hoe het zou komen. Niemand wist er wat van. Het was de vooraanstaande man van de geheime dienst.

Ook een keer toen was het al vrede maar ze mochten nog geen een overbrengen, werden ze op zee gewaarschuwd door vissers uit Laaxum.

Ook toen hadden ze weer van de geheime dienst aan boord. Ze zetten een andere koers en gingen op naar Lemmer. En daar tussen Lemmer en Oudemirdum hebben ze hen aan land gezet.

En ze gingen weer naar Laaxum en daar stonden ze hen op te wachten en dachten nu hebben we ze maar het was mis niemand in de schuit, de andere daags hebben ze de koffers gehaald en niemand heeft het geweten. Maar moet je weten dat het toen ons eigen mannen waren die op hun pasten.

Zo'n schoelje zat er onder.

Maar ik loop mijn verhaal vooruit. Toen de Duitsers begonnen te zien dat ze verliezen moesten werden ze kwaadaardiger en werden de jongens sterker bespeurt.

Het was dan dat het niet meer vertrouwd was dat de jongens op de straat kwamen. Jozef moest ook thuis blijven. In die tussentijd waren de geheime dienst hier al weer eens geweest met een ander uit de joure. Dus toen had ik er twee onderduikers. Maar het kwam zover dat ze moesten elke nacht in de schuilplaats. Want de moffen begonnen meer huiszoeking te doen. Overdag stond er altijd een op de uitkijk, kwamen ze de moffen dan gauw in de schuilplaats. Het ging wel eens vreemd.

Eens hadden we bidden in de kerk en een beetje schemerig Ik en Durk zouden weg en toen we om de hoek van het huis kwamen zagen we de moffen aankomen. Ik keerde direkt werom. Nu goedendag en ik het huis in en Durk liep stadig verder. Toen ik in huis kwam riep ik de schuilplaats in de moffen. Jozef gauw erin het luik erop. Het kleed eroverheen en ik weer weg. Maar ze gingen voorbij. Wij hebben altijd geluk gehad dat ze hier nooit geweest zijn. Daar haast ieder huis in Mirns. Toen we de vastenpreken hadden of we gingen alleen ter communie als er een mis was voor Johannes en die hadden we elke eerste zondag van de maand. Dan bleef hij in de schuilplaats tot we weer terugkwamen. Hij is in geen 7 of 8 maanden in de kerk geweest en dan bracht de pater de h communie voor de jongens.

Later is de jrouwster jonge weer naar huis gegaan.

In de tussentijd is de V1 er ook nog geweest. Dat was verschrikkelijk. We wisten eerst niet wat het was op een avond. Een vreselijk gehoor. Durk wou er uit. Ik hem beet houden. Want we wisten niet wat het was. Voorzichtig aan eruit. Een gehoor alles rammelde. We dachten eerst er vallen vlieg machines. Maar we hadden ook niks gehoord. Toen vertelden ze ons al gauw de andere daags. Want je mocht er niet uit na 7 uur. Dat het was de V1. Die was opgesteld in het bos op de Mirnslerlaan dicht bij het vredes tempeltje. Ik meen dat er zowat bij de tachtig gegaan waren. Drie zijn mislukt. Maar dan beleef je wat. Een is in zee terecht gekomen en er is ook een in de groenelaan terecht gekomen. En die had zoon vreeselijke uitwerking dat er verscheidene vensters er in Bakhuizen stuk waren. De eerste juni 1943 is ook een dag geweest om nooit te vergeten. We hadden al eens gehoord de klokken worden uit de toren gehaald. Dan hier dan daar de moffen moestern alles hebben. Alles konden ze gebruiken. Nu die dag dan begonnen de klokken te luiden. Allen eruit wat is dat. Op een ongewoon uur hoorden we de klokken en het was niet om aan te horen. We zeiden wat luiden ze lang. En wat gebeurde er nu de Klokkenauto kwam in het dorp. En dat zagen de jongens.

Ze vlogen naar de klokken en begonnen de klokken te luiden, net zolang dat het de klokkendieven begon te vervelen. Ophouden werd gewaarschuwd maar de jongens gingen door met luiden. Tot op het laatst de touwen werden doorgesneden. Daar gingen onze klokken. Die ons altijd opriepen om ter kerke te gaan. Klokken om het angelus te luiden, klokken die de doden naar het kerkhof begeleiden. Daar gingen ze nu. Een van de jeugd schreef erop. Die met geweide klokken schiet wint de oorlog niet.

Ze hebben de oorlog ook niet gewonnen. In juni 1943 was er ook eens verschrikkelijk veel vliegtuigen. Ik was net naar de kerk geweest en we zouden brood eten. Toen Jantje zei wat een vliegtuigen laten we eens buiten zien. Wij buiten en daar ging het bom, bom, bom tot 10 keer toe.

Wij waren zo verschrikt dat we hingen aan elkaar. En wat was er gebeurt. 50 meter van ons af was een bom gevallen. 100 meter van ons af en verder van ons af nog drie.

Het was net of er vuur regende. Wij waren zoo van streek dat we wisten niets van wat we deden. Nu hadden ze het op Laaxum wel gehoord daar dachten ze het huis is plat.

Toen is Jozef zo hard hij kon naar huis gekomen te zien hoe het er voor stond. Wij durfden niet in huis. Toen Jozef erin daar waren alle deuren open van de bedsteden en de kasten , alle schilderijen waren van de spijkers, alle ramen waren stuk.

Er was nogal wat wind dat de gordijnen scheurden door de glasscherven, boven wonder was er geen dode te betreuren. De andere 6 bommen kwamen terecht bij het huis waar Anne gewoond heeft. Wat is er toen veel volk op Mirns geweest.

Ik zal een foto sturen waar we in het gat staan waar de bom is gevallen.

Durk en mijn broer staan er boven op en twee meisjes van buurman en buurvrouw bij ons in het gat. De steen was er bovenop gezet die was uit het gat gekomen. Op 23 december van dat zelfde jaar (1943) is er een vliegtuig op het Mirnser kerkhof terecht gekomen. Dat was een verschrikkelijke uitwerking. Alle inzittenden meenden we eerst dat ze verongelukt waren. Maar er is een in zee terecht gekomen en verdronken ook een was op het land. de pater zou erheen maar de moffen weerden hem af. Het was verschrikkelijk om aan te zien. Er waren stukken van een die hingen in het puntdraad te branden, dan zag men een voet daar een hand.

En de machine was zo uit elkaar geslagen dat de stukken lagen bij het bos. Frans van Johannes Kuiper die was er net om een boomstam uit het bos te halen met een paard en wagen ook zijn zoon.

En die kreeg die gloeiende benzine over zijn gezicht dat die hebben ze thuis moeten brengen ook zijn zoon kreeg letsel maar niet zo erg als Frans. De 3^e Januari kwam er weer een neer en wel bij waar Karel Zandstra woonde die kwamen bij nacht. Daar zijn nog piloten ontsnapt en zijn , dat hoorden we later, opgeborgen bij boeren en burgers. Want toen de bevrijding kwam kwamen ze voor de dag.

Toen kwam al gauw de invasie maar ze kwamen niet hier daar moest eerst nog wat gebeuren.

Het is niet te beschrijven en ik zou nog wel een schrift nodig hebben om alles op te schrijven.

Maar het gaat er maar om wat hier gebeurt. Een paar weken voor de bevrijding kwamen hier nog eens extra slechte moffen die alles meenam wie hun tegen kwam. Zoo was het hier op het hoekje daar kwamen ze met een vriend van Jozef aan. We waren gewaarschuwd. Ze kwamen een vriend tegen van Jozef . het zal wel wat meevallen zei hij. Ze hadden hem gezien en er achteraan en ze snaptten hem en moest mee.

Ze paktten met elkaar 4 en op transport naar Duitschland. En dan moet men zulke jongens goed kennen. Lang hebben ze er niet geweest. Want de bevrijding was op komst. We hoorden het al gauw. De Canadezen zijn in Friesland. Maar voor dat de moffen weggingen moesten ze eerst nog de boel vernielen. Zoo was het dan de avonds van de bevrijding gingen ze naar Warns en lieten de brug opblazen en in Staveren de sluisbrug. Later heeft Jozef weer meegeholpen om een noodbrug er over te leggen. Toen kwamen de moffen hier langs zoo verschrikkelijk dronken. Dat ze konden niet fietsen. En schreeuwen dat konden ze geweldig. We waren nog niet op bed de lamp uit en de verduistering even omhoog en toen konden we ze zien. Maar het was wel hun laatste rit. De andere daags ging het geroep de Canadezen komen dan was die plaats weer bevrijd en even verder weer een. Totdat we de vlag op de toren van Warns zagen. Onze kinderen en meer van Mirns zouden naar bakhuizen want ze dachten daar komen ze langs en toen riep Durk ze weer terug want ze komen van Staveren af 10 tenks. Het was in een ommezien verspreid en je kon niet begrijpen waar het volk zo gauw vandaan kwam. En wat was het tot aller blijdschap ze bleven precies voor ons huis staan. En wuiften en handendrukken. Men wist niet wat je overkwam. Je voelde je zoo vreemd en was zoo blij. Toen gingen er 4 tenks naar bakhuizen en de anderen gingen door het bos naar Rijs. Daar kwam de vlag op de toren sedert 6 jaar

had hij niet gewappert. Het was 17 april toen wij zijn bevrijd. Maar er was iets vreselijks aan vooraf gegaan bij de afsluitdijk. Ikzelf ben er langs gegaan de zomer na de bevrijding. Er zijn minstens 13 boerderijen verbrand. De moffen wilden het niet opgeven en toen werden ze beschoten vanaf Bolsward. Die toestanden kan ik niet beschrijven. Later moesten ze het opgeven. Maar daar zijn veel doden gevallen. Wat een vreugde dat we bevrijd waren. Nu ga ik direkt weg en we hebben hem voor de avond niet weer gezien.

Want het corps was aanwezig en de buurt in het rond. En hoe trof het ook het corps kwam er aan en van de andere kant de Canadezen. Er werd held gehouden en werd ter ere van de Canadezen een mars gespeeld. Onze pastoor heeft met hun gepraat want geen mens kon hen verstaan.

Maar ze zagen wel dat ze welkom waren. Toen aan het feestvieren. Ik en Durk zijn maar thuis gebleven we misten een en we konden er maar niet best overheen komen maar de kinderen mochten hun nu wel eens uitspringen. Toen hebben ze een mooi feest gehad.

Het was 5 mei dat we bevrijd waren. Toch waren we eerder bevrijd dan Holland. Ondertussen waren hier nog evacuees gekomen uit Roermond. Daar vochten ze zoo geweldig dat de burgers werden eruit gedreven en kwamen hier onderdak zoeken. Als je dat gezien had al die arme stakkers verkleumt van de kou op de boeren wagen werden ze gehaald en dan meest moeders en kleine kinderen. In tijden geen eten gehad en weken onderweg geweest. Verschrikkelijk als men ze zag. Ze konden niets meenemen dan alleen het nodigste.

Ook waren hier voor de bevrijding kinderen onder gebracht uit alle plaatsen.

Veel nogal uit Amsterdam. Allen van de honger moesten ze hierheen.

Een ieder had haast een. Er waren op de school meer vreemde kinderen dan van onze eigen burgers. Ook wij hadden er een. Wij hebben haar zowat een half jaar gehad. Ze zijn nog steeds dankbaar. Wij krijgen nog altijd brieven wat ik erg op prijs stel.

Op Koninginnedag is het grote feest geweest dat was met de koningin haar verjaardag 31 augustus. In ons dorp is het feest gevierd op 6 en 7 september. Want er waren overal feesten in alle dorpen en daar ze toch niet alle op een dag konden. Prachtige optochten overal. Ook in Bakhuizen zijn ze niet achter gebleven. Er moest als het kon alles gebeuren. We waren vrij en dat kon niet beter tot uiting komen dan met een welgeslaagd feest.

De eerste dag werd besteed aan de schoolkinderen, de vreemde kinderen waren intussen allen al weer weg. Een prachtige optocht van kinderen want daar werd alles opgezet. Voor het meisje een poppewagen versierd en voor de jongen van Gouke en Trien hebben we het kruiwagentje versierd.

Toen werd er limonade koek en snoep uitgedeeld een ieder kreeg wat. Toen moesten ze spelletjes doen. Een hele mooie middag voor de kinderen. Namiddag ringrijden voor grooten. Ook Durk deed mee. Ik zal er een foto over sturen. Avonds dansen. De andere daags was het feest opgezet voor de grooten. Ook onze meisjes deden mee. Op het programma stond een versierde optocht en aller medewerking werd verzocht. Onze meisjes en vriendinnen bij elkaar om te praten, zullen wij ook wat. Na veel overleg zouden ze dan maar een versierde wagen. Veel werd gepraat over wat zouden we doen. Toen kwamen we op het idee Vrede over de Grebbeberg. Dat is het soldatenkerkhof ergens in Nederland.

Nu stond Jantje in het zwart bij een kruis, met een klein meisje en het meisje had een boeket bloemen in de hand wat moest beduiden dat ze het op vaders graf legde.

Een krans hebben we gemaakt en de andere meisjes die er achter knielden beduiden engelen. Voor stond Maria in het blauwe kleed met gouden kroon en daarnaast twee engelen zegenend over moeder en kind. De vloer was bedekt met heide de wagen verder met witte lakens en varens uit het bos. Het was een prachtige wagen. Er waren 48 groepen. Tante Sibbeltjes meisjes deden ook mee die hadden de tweede prijs. Wij hadden de eerste prijs. Morgens liep ik zoo door het publiek en hoorde ik al eens zeggen, vrede op de Grebbeberg wint vast de prijs. Ik dacht het wordt toch niets want er waren prachtige wagens. Roodkapje, Sneeuwwitje, Vrede waren er drie. Allen even mooi. Elk had zijn best gedaan. Namiddag volksspelen. 's avonds weer de zelfde optocht en daarna dansen. Avonds toen de optocht afgelopen was hebben wij. Ik en de meisjes de krans gebracht naar het kerkhof naar de graven van de piloten die daar begraven waren van omgekomen vliegmaachines. Avonds voor het feesten was er een herinnering aan de gesneuvelde soldaten. En aan de vreemden die lagen op het kerkhof. Het waren Engelsen Amerikanen, Canadezen en Australiers. Dat was plechtig. Allen gingen we om de graven heen staan het muziekcorps speelde een treurmars en daar kwamen witte bruidjes met kransen en bloemen. Die werden onder het spelen van het volkslied gelegd op de graven, Ook waren hier nog

enkele soldaten en die brachten het ere saluut. Toen heeft pastoor gesproken over hen die gevallen waren om ons te bevrijden. Ook werd onze Johannes nog eens aangehaald in zijn rede. Wat ons natuurlijk erg aan het hart ging. Daar er maar een was weggebleven en dat was onze Johannes. Zo verliepen dan de feestelijkheden. En het werk ging weer zijn gang. Wij dachten er zal wel gauw verbetering komen maar dat komt niet gauw. Nu zal ik nog een historische gebeurtenis vertellen van het kerstfeest in het jaar 1945. Nachts gingen we half drie naar de kerk. Daar werd de toren van onze kerk verlicht dat was een mooi gezicht, de klokken waren eruit om ons te roepen tot de nachtmis.

Daar begon opeens vanuit de toren waar eens de klokken hingen het stille nacht te spelen.

Door het muziekkorps. Wat was dat een aandoenlijk gehoor. Men kan niet huilen en niet lachen en toen gebeurde er iets van binnen. Heel in de verte werd het gehoord, Jammer dat er een beetje wind stond

.Ook deze kerstnacht zullen we nooit vergeten.

Letterlijk overgenomen en gedigitaliseerd door K.van.Strien.

Ûndersteand de gegevens dy't troch Jan Geert Vogelzang út Balk sammele binne.

Tongersdei
20-06-1940

De net-troude matroas 2e klas Johannes Nagelhout út Murns (berne 14 maart 1915 yn Murns en Bakhuzen) ferûngelokket mei de folsleine bemanning yn de ûnderseër O-13 fan de Keninklike Marine. Hy en noch 33 opfarrenden wiene yn de nacht fan 10 op 11 maaie útwykt nei Ingelân. Alle 34 opfarrenden fine de dea yn harren ûnderseër troch de oanfarring mei de Poalske ûnderseër „Wilk”. Oan board wiene 31 Nederlânders en 3 Ingelsen. Op 12 juny wie de O-13 fuortfean fan Dundee út nei de wetters dy't noard-westlik wiene fan Denemarken. Yn it boek fan Jack Kooistra „Het Laatste Saluut” wurdt skreaun dat Nagelhout omkommen is troch in myneksploasje op 56 graden 55 NB en 03 graden 40 OL. Lange tyd is oannommen dat Hr. Ms. O 13 slachtoffer wurden wie fan dit Dútsk Minenfjild. Letter hat bliken dien dat de oanfarring mei de Poalse ûnderseeër de kreative oarsaak west hat.

Earst op 25 novimber 1940 krijt boargemaster thoe Schwartzenberg fia it Nederlânske Reade Krús it berjocht fan ferstjerren. Pastoar Frederikus Gerben Wartna(berne 3 novimber 1886 yn Boalsert, stoarn te Bakhuzen op 19 desimber 1961) fan de R.K. parochie yn Bakhuzen hat de âlders en de famylje it berjocht op 28 novimber 1940 oerbrocht. De heit fan Johannes Nagelhout wie heibaas/suderseefisker Durk Nagelhout, berne 3 jannewaris 1887 yn Murns en Bakhuzen. De mem is Willemke van der Wal, berne 24 april 1892 yn Himmelum. Johannes hie 2 susters: Jantje(trout mei Andries de Lange) en Durkje en 1 broer Jozef.

Fan Johannes Nagelhout is net folle bekend. De famylje wenne earst in Seehorne, Murnserdyk 34, Murns en ferhuze doen nei de wenning njonken It Herntsje yn Mirns oan de Laaksumer side. Johannes hat earst by syn heit wurke. Als jongeman hie hy in wite sylboat by it freuletimpeltsje lizzen en dêrmei gie hy simmerdeis mei gasten (toeristen) it Iselmar op mei te silen. De allerlêste kear dat Johannes thús wie sei hy tsjin syn mem by it ôfskie: „ Ik tink dat jimme my net wer sjogge”(Ik denk dat jullie mij niet weer zullen zien).

Johannes Nagelhout hat in seemansgrêf krigen. Wol is der in spesjale routsjinst hâlden yn 'e R.K. tsjerke fan Bakhuzen. Hjir wie in „nepkiste” foar it altaar pleatst. Yn it bidprintsje stiet: „ En al is zijn stoffelijk overschot niet door zijn dierbaren naar het graf vergezeld, enz.”. Syn

namme bliuwt yn eare trochdat de gemeenterie in strjitte yn Bakhuizen nei him ferneamd hat.

†

Gedenk in uwe gebeden de Ziel van Zaliger

JOHANNES NAGELHOUT,

zoon van DURK NAGELHOUT en
WILLEMKE VAN DER WAL,

geboren 14 Maart 1915 te Mirns-Bakhuizen.

Den 28e November 1940 is bericht ontvangen, dat hij in den dienst van het Vaderland gevallen was.

Opgeroepen om het Vaderland te dienen als zeemilicien-matroos heeft hij den Koning gegeven wat den Koning toekomt. Het hoogste wat de mensch kan geven op aarde, zijn leven, heeft hij in dien dienst gegeven.

Ver van ouders, bloedverwanten en oude vrienden is hij in den bloei van zijn leven opgeroepen door zijn Schepper, den Heer van leven en dood.

Zijn overheid heeft de nagelaten familie getroost, dat hij voor vorstin en vaderland zijn leven liet. Maar nog troostrijker is de gedachte, dat hij ook altijd God gegeven heeft, wat God toekomt. Trouw is hij gebleven aan zijn geloof, aan de opvoeding, die hij ontvangen had.

En al is zijn stoffelijk overschot niet door zijn dierbaren naar het graf vergezeld, de blijde verwachting leeft in hen, dat zij hem eens in het eeuwige Vaderland zullen terugvinden.

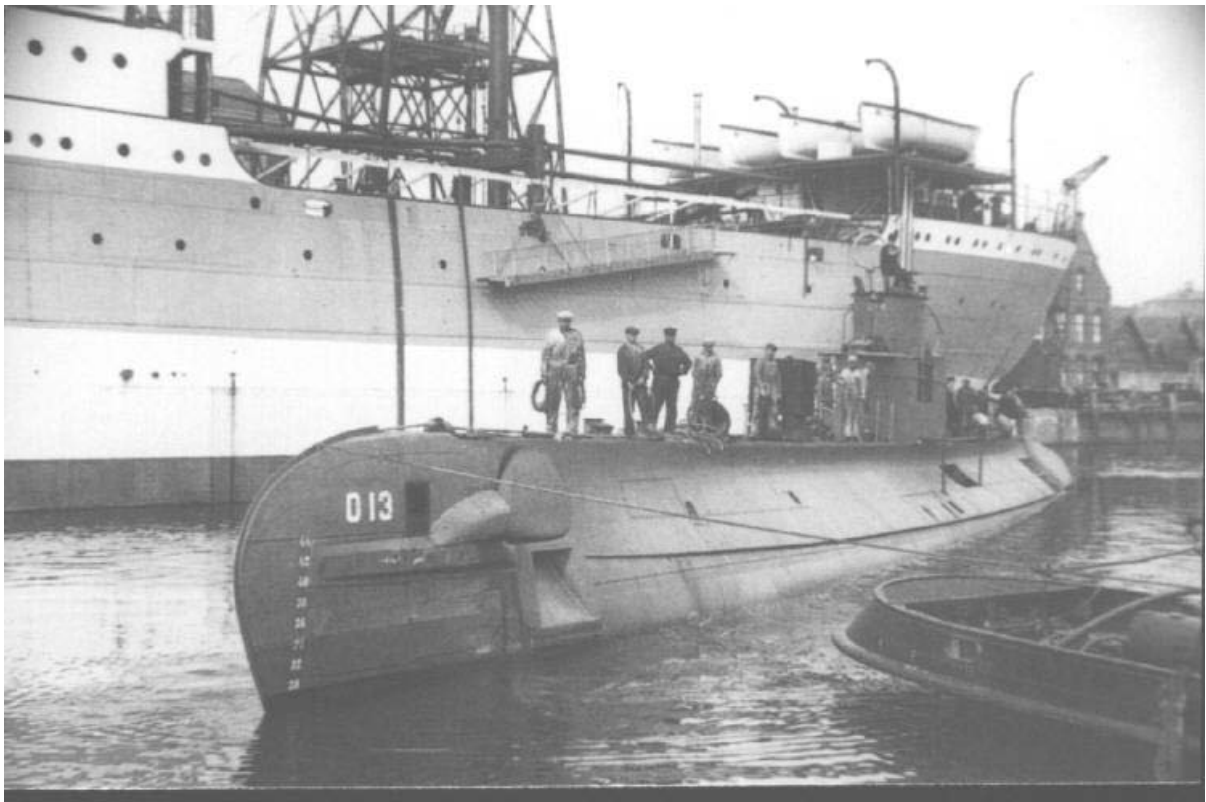
Blijven allen zijne ziel gedenken, die hem hier op aarde lief waren.

Zijn ziel ruste in vrede.

Bidprintsje Johannes Nagelhout

De namen van de overleden bemanningsleden.

Dit is de ûnderseeboat wêrmei Johannes Nagelhout ferûngelokke is.

Dit is it skip fan „Swarte Durk Nagelhout”. Heit by de mêst.

De stien dy't 22-06-43 nei boppe kaam. Postboade Bearn Mous, Klaske Witteveen, rjochts en Afke Bakker, links.

It bomgat fan 22-06-1943. Boppe rjochts: Durk Nagelhout. Efterste rigel 2e fan links: Willemke Nagelhout-vd. Wal. Njonken har soan Jozef. Middelste rigel: f.l.n.r.: Jantsje en Durkje Nagelhout, susters fan Johannes.

Dizze 3 foto's binne ut it argyf fan Master Twerda.